

TRGOVSKI LIST

ČASOPIS ZA TRGOVINO, INDUSTRIJO IN

Uredništvo in upravljanje je v Ljubljani, Gradlaze Stev. 17/A. — Dopisi se ne vračajo. — Štev. pri-
 naročnina za ozemlje SHS: letno D 60.—, za pol leta D 30.—, za četrt leta D 15.—, mesečno D

Ljubljanska knjižnica,
 Ljubljana
 — D 90.— — Plača in loži se v Ljubljani

Ljubljani 11. 9. 1932. — Štev. telefona 552.

LETO V.

LJUBLJANA, dne 14. oktobra 1922.

ŠTEV. 120.

List stane od 1. septembra 1922:

celoletno Din 90.— t. j. (K 360.—);
 polletno Din 45.—, t. j. (K 180.—);
 četrtletno Din 22.50, t. j. (K 90.—);
 mesečno Din 7.50, t. j. (K 30.—);
 posamezna št. Din —.65, t. j. (K 2.50).

Zakon o zaščiti delavcev in ureditvi delovnega časa.

Dne 3. 10. 1922 se je vršila po naročilu ministrstva za socialno politiko pri tukajšnjem oddelku za socialno politiko pokrajinske uprave anketa, ki se je pečala z vprašanji, zadevajajočimi izvršilno naredbo k zakonu o zaščiti delavcev.

Ker so bili pri tej anketi v pretežni večini (2/3) zastopani delojemalci, dočim so bile gospodarske organizacije slabo zastopane, deloma, ker niso bile vabljeni tako, da niso mogle prav izraziti svojega mnenja in svojih predlogov, sklical je tukajšnji oddelk ministrstva trgovine in industrije dne 6. 10. 1922 razgovor delodajalcev z istim dnevnim redom, kakor ga je imela zgoraj omenjena anketa.

Uvaževaje, da ima ministrstvo trgovine in industrije po zakonu o zaščiti delavcev pravico in nalogo sodelavati pri ureditvi tega važnega vprašanja in, da je to ministrstvo v prvi vrsti poklicano, da štiti interese gospodarskih krogov, so na tej drugi anketi zbrani zastopniki gospodarskih korporacij naprosili zgoraj omenjeni ministrski oddelk, da z vsem povdankom tolmači njih želje in težnje pri naslovnem ministristvu.

Predvsem protestirajo na anketi dne 6. 10. 1922 zastopane gospodarske organizacije kar najodločnejše in s skrajnim nezadovoljstvom proti zakonu o zaščiti delavcev v celoti, ker je bil izdan očitno brez sodelovanja sinteresiranih ministrstev, je tudi na protizakonit način brez predloženega zaslivanja trgovskih in obrtniških zbornic in industrijskih komor, kakor to predpisuje zakon o trgovskih in obrtniških zbornicah in zakon o industrijskih komorah, vsled česar vsebuje zakon o zaščiti delavcev polno ostrin, naperjenih proti delodajalcem in narodnemu gospodarstvu. Kot predlože zakonito predpisano zaslivanje pristojnih korporacij ne more veljati poziv na izjavo k 14 § zakona, ki ga je po nalogu svojega ministrstva izdal dne 24. 2. 1922 oddelk za socialno politiko pokrajinske uprave za Slovenijo, kajti zakon obsega 126 § in je celo ta poziv bil izdan po sprejetju zakona v zakonodajnem odboru, vsled česar se sicer nemudoma podane izjave v zakonu tudi niso upoštevale.

Vsled tega in, ker zakon o zaščiti delavcev nikakor ne odgovarja obstoječim razmeram in narodno-gospodarskim interesom, zahtevajo takojšnjo popravilo zakona, odnosno njegovo nadomestitev z drugim zakonom, kar pa naj se zgodi po zaslivanju zakonito v to določenih gospodarskih korporacij (trgovskih in obrtniških zbornic, industrijskih komor). Dotlej naj se izda inšpekcijski dela navodilo, da postopajo s potrebno uvidevnostjo in zmernostjo.

Vzdržujoč ta svoj protest proti zakonu o zaščiti delavcev v celoti, so po-

dale na anketi zastopane organizacije delodajalcev zahtevana mnenja k §§ 6, 12, 13 in 14 cit. zak., ki prihajajo v poštev za izvršilno naredbo.

V smislu teh mnenj je ministrski oddelk poročal odnosno predlagal sledeče:

K § 6. V neindustrijskih in nerudarskih obratih, t. j. v mali obrti naj se dovoli v obče 10 urni delavnik, le za železobdelniške obrte po mestih 9 urni delavnik. Vsak obrtnik naj bi se potem sporazumel s svojimi delavci. Seveda se za delo v 9 ti in 10 ti uri ne bi smela zahtevati kaka posebna doklada.

Opozarja se, da ima zakon o zaščiti delavcev novo definicijo glede industrijskih podjetij, ki se ne sklada ne z ono, čl. 66 zakona o radnjama, ne z ono, ki jo je uveljavljala in jo uveljavlja obrtnopravna praksa v pokrajinah, za katere veljajo še avstrijski predpisi.

K § 12. Po dosedaj v Sloveniji veljavnem zakonu od 16. I. 1875 drž. zak. št. 21. je veljal obvezen nedeljski počitek za obrte kot take, ne glede, če se izvršujejo s pomožnim osebjem ali ne. 1. odstavek § 12 zakona o zaščiti delavcev pa je tako stiliziran, da bi se dalo posneti, da velja obvezen nedeljski počitek le za pomožno osobe, ne pa za obrtnika samega in njegove družinske člane, kar bi utegnilo povzročiti nepravilno konkurenco obrtnikov brez pomožnih moči napram obrtnikom s pomožnimi delavci. Praksa je sicer na tem, da tolmači to določilo kakor dosedaj, vendar bi bilo potrebno, da se ta kočljiva vrzel premosti z avtentično interpretacijo zakonitega določila v edino pravičen smislu.

Odmor 36 ur v 3. odstavku je nepraktičen, ker šteje dan 24 ur in ne 36; poleg tega nasprotuje dosedanji navadi (24 urni odmor) v rudnikih, v lesni in papirni industriji.

Pazniki, glede katerih se preprišča v zmislu 4. odstavka sporazum med delavci in delodajalci, naj se normirajo, in sicer naj veljajo kot taki: Novo leto, 1. maj, Telovo, 1. december in Božič.

K § 13. Kdaj je odpirati in zapirati obrate v posameznih krajih, se da določiti šele potem, ko bo določen dnevni delavni čas za posamezne obrte en bloc. Na vsak način se je potem držati določila tega § in v poprej zaslivanje profesionalne organizacije. Katere organizacije misli zakon, ali tudi prostovoljne, ni razvidno; tukaj se tolmači, da le obvezne organizacije, t. j. obrtne zadrage (trgovske gremije) in zveze obrtnih zadrug.

K § 14. Želja pekov in brivcev v Sloveniji je, da se jih črta v 2. odstavku 2 urno nedeljsko delo po trgovinah v malih krajih (v občinah z manj kot 10.000 prebivalci) ne zadostuje. Dovoljeno naj bi bilo 4 urno delo. Med službo božjo naj bi bile prodajalne zaprte. Popolni nedeljski počitek naj velja za Ljubljano, Maribor in Celje ter pas 5 km okrog teh mest, pri čemur naj se ureditev teškoč, (če se bi šlo mejno črta skozi kak kraj) prepusti pristojnosti trgovskih gremijev. Preko teh § § se je stavil predlog, da naj bi v romarskih krajih in ob času cerkvenega prošenja trgovine v dotičnem kraju sme biti odprte cel dan.

Tukajšnji oddelk se v polni meri pridružuje stališču omenjenih gospodarskih korporacij, uvaževaje, da je dobrobit naroda zavisen od intenzivnega

delu, ne pa od vednega pomnoževanja brezdolja in praznovanja.

Kar se tiče sejmov (letnih in tedenskih) določa še dekret dvorne pisarne od 29. 5. 1807, da se morajo uradoma preložiti sejmi od nedelj in zapovedanih praznikov na delavne dneve.

Pač pa zakon o zaščiti delavcev ne vsebuje določila, ali velja nedeljski počitek tudi za krošnjarje, ki tvorijo vsekakor konkurenco rednim trgovcem. Dosedaj je v Sloveniji veljal nedeljski počitek tudi za krošnjarje na podlagi zakona od 28. 4. 1895 drž. zak. št. 60, s katerim je bila nanje raztegnjena veljavnost zakona od 16. I. 1895 drž. zak. št. 21. Ker pa je bil ta zakon glasom § 126 zakona o zaščiti delavcev od 28. 2. 1922 s tem poslednjim zakonom razveljavljen, bi bilo to vprašanje vsekakor potrebno dodatno normirati in sicer na sedanj način; t. j., da velja nedeljski počitek tudi za krošnjarje.

Poročilo

podano na manifestacijskem zborovanju v Ljubljani dne 6 oktobra 1922 o našem železniškem prometu.

(Nadaljevanje.)

Že te omejitve oficijelnega značaja dokazujejo, da je promet preko Zagreba in Siska dejansko že dalje časa sem ukinjen. Da se posameznemu podjetniku kedaj posreči s posebno umetnostjo odpremiti kak vagon robe, če ne drugače, kot brzovozno pošiljatev, nikakor ne ovrže naše ugotovitve. Vendar pa trdi Direkcija državnih železnic v Zagrebu, da ne obstoja nikako omejitve prometa na njenih progah in je Direkcija v tem smislu poročala tudi v inozemstvo. Res je, da tovrni promet na teh progah doslej ni bil popolnoma obustavljen in če Direkcija v Zagrebu pravi, da se roba še vedno prevzema, se pri tem lahko sklicuje na dejstva. Zato si moremo stvar ogledati bližje. Faktično prevzema Zagreb d. k. dnevno 1 do 2 tovrna vlaka, 50 do 100 vagonov, v Sisku pa do 150 vagonov. Če prevzame Zagreb en vlak, je to režijski premog, če prevzame dva je to, premog, železniški pragi in drva za Beograd in še 4 do 10 vagonov druge robe, kakor: dva vagona piva, material za državne železnice, živila za pasivne kraje in nekaj praznih vozov. To je vse. Vsa ostala roba pa obleži na progah. Na dolenski progi so upeljani 4 redni tovrni vlaki na dan, vendar Karlovac ne sprejme niti enega rednega vlaka. Ko je Direkcija v Zagrebu proglasila, da ni omejitvenja, da je karlovska proga odprta, so lesni trgovci takoj začeli izvažati les proti Beogradu, pa roba ni mogla naprej. Načelnik postaje v Karlovcu je dne 28. septembra t. l. brzovozno sporočil, da je moral že zastaviti tudi en prometni tir in da ne more nobenih vagonov več deponirati. Izjavil je, da Zagreb d. k. že 15 dni ne sprejema tovorov in da je zato njegova postaja tako natrpana, da jedva odpravlja osebne vlake. V Caprag ne more pošiljati blaga radi popolne zatrpanosti postaje Caprag. Postajenačelnik je zahteval, da se

Novomesto in Ljubljana brezpogojno držita njegove odločitve in da ne odpremita nikakega vagona več. Tako je šef stanice v Karlovcu moral na svojo roko zapreti progo, da je niso dospevši tovari popolnoma zamašili.

Direkcija državnih železnic v Zagrebu je s svojim razglasom, da ni omejitvenja prometa, povzročila, da je iz inozemstva prišlo okroglo 1000 tujih vagonov, ki sedaj stojijo po naših postajah. Za te vagone plačuje inozemskim železnicam najemnina na dan do 6 frankov, povprečno pa 5 franc. frankov. Najemnina za tuje vagone nas velja dnevno nad 25.000 Din ali letno nad 10 milijonov dinarjev. Ako k temu še priručnimo onih 900 vagonov, o kojih doslej še niti govorili nismo, ki stoje vsak čas pri carinarnicah v Mariboru, Ljubljani in Zagrebu, se zviša ta svota na 18 milijonov dinarjev letno. Ako pa računamo, da donša en voz dnevno pri rednem prometu na tovrnini Din 190.—, potem znaša izguba pri 2000 tujih vozovih, ki bi morali biti v prometu dnevno skoro 380.000 Din ali letno nad 130 milijonov dinarjev. Pri vsem tem pa še ni bilo govora o škodi, ki jo utrpí naše gospodarstvo radi tega, ker se promet ne vrši.

V ilustracijo navajam, da pošilja jo že stranke robo iz Zagreba v Dugoselo, koja distanca znaša prilično 20 km, 50 km daleč do Siska, od tu na Novsko, in reko Banove Jaruge nazaj v Dugoselo, tedaj po 4 progah, ki imajo skupno nad 200 km dolžine.

Ker je Direkcija v Zagrebu vedela, da tovari ne morejo skozi Karlovac in Caprag, je naročila podrejenim organom, da naj ne prevzemajo novih pošiljatev in da naj strankam povedo, da je proga pač odprta, da pa ni vagonov za odpremo robe. Na vseh dolenskih progah pa stoje prazni vagoni in naravno je, da se občinstvo razburja nad tako nerodnimi očitno neresničnimi izgovori. Komercialna politika Direkcije v Zagrebu je imela prevelike oči. Hotela je v veliki meri spraviti transporte na svoje proge brez ozira na to, da tega prometa ne morejo zmagovati. Transporti za Sisak transit gredo večji del iz Maribora čez Ljubljano na Karlovac in Caprag. Tako se državne železnice dušijo po dolenski progi, dočim tovari na Južni železnici sploh ne pridejo na vrsto.

(Dalje prih.)

V. Š.

Beg pred marko.

V 39. številki »Ueberseepost« čitamo zanimivo poročilo o gospodarstvem položaju na Nemškem. Nemško gospodarstvo je danes navidez popolna uganka. Povsod delajo, brezposelnih še nikoli ni bilo tako malo in kljub temu vsak dan večje obubožanje, socialni nemiri, blazno dviganje cen, zraven pa relativno majhen izvoz, ker se doma veliko porabi. Tudi izven nemških mej opazimo isti pojav, za katerega imamo eno samo razlago: beg pred marko. Izredno majhna vrednost nemškega denarja ni utemeljena v nemški plačilni bilanci, narobe: pasivnost nemške plačilne bilance, ki je ravno sedaj zelo velika, ima svoj

vzrok v zmanjšani vrednosti nemškega denarja. Kurza marke niso potisnili dol gospodarski vzroki, temveč politični. Zmanjšana vrednost marke je posledica groženj s sankcijami in odplačili, posledica vpliva govorov, ki jih je imel Poincaré, in pa aspiracij francoske politike. Kolikor bolj so potisnili ti vplivi marko navzdol, tembolj smo bežali pred njo, in čim bolj smo bežali, tembolj je padala.

Bežali smo pred njo v devize; ni bila več sredstvo, da se ohrani vrednost, ni bila več merilo vrednosti; izločili smo jo kot plačilno sredstvo in vpeljali smo tuje note in devize. Nemčija si je morala nabaviti te tuje devize in note, da si je nabavila potrebna sredstva, ki morajo biti v obteku. Z drugimi besedami, to ni nič drugega, kakor da je dala Nemčija inozemstvu brezobrestno posojilo. To je huda postojanka, ki obtežuje nemško plačilno bilanco. Za vrednostno ohranitveno sredstvo smo si izbrali inozemski denar, ker pač marka ni imela nobene vrednostne stalnosti. Hranimo lahko v dolarjih, ne pa v markah. Kajti štediti v markah se pravi izgubiti premoženje, tudi tedaj, če znaša obrestna mera 30%. Da ponovimo: čimbolj je naraščal beg v devize tembolj je morala dati vrednost marke in tem večji zopet je bil beg pred njo. Je to pač usodepolno kroženje.

Druga pot na begu pred marko je pot v blagu. Ne hranimo v markah, hranimo v blagu, in sicer tembolj, če vidimo, kako se cene blaga skokoma dvigajo, da se razdalja od dolarja ne poveča. Blago si hoče ohraniti stalno vrednost in jo meri ob dolarju. Zmeraj se to ne posreči, vendar pa neprimerno bolj, kakor če vzamemo marko za merilo. Torej prihranke raje naložimo v blagu kakor pa v markah. Tukaj je ključ, ki reši uganko nemškega gospodarstva. Ta konjunktura — pri relativno majhnem eksportu — ni nič drugega kakor izraz strahotnega bega pred marko v blago. To pa ne more biti vedno tako, to se mora enkrat končati. In sedaj bo, in sicer kakor vse kaže, to zimo. Prihranjeni denarni kapitali bodo tedaj izčrpani, razdalja med plačili in cenami bo še večja, popraševanje po blagu bo prenehalo. To tembolj, ker se bo šele pozimi pokazala draginja v vsej obširnosti — ker se bo pač šele pozimi občutilo zvišane cene premoga, ker bo šele tedaj notranji nivo cen s hitrimi koraki sledil inozemski vrednosti marke. Ta čas z

največjo brzino se dvigajočih cen nam bo prinesel brezposelnost, ker bo notranji konsum prenehal. Nadomestilo bomo mogli iskati le v pomnoženem eksportu.

Vprašanje je tudi, če se ni industrija preveč razvila. Ni se samo prenovila, ni samo popravila svojih pomanjklivosti, temveč je povečala tudi svoj produkcijski aparat. Tudi tukaj je deloma vzrok beg pred marko, deloma pa tudi davčno zakonodajstvo; naj bo kakor hoče, tako je in vprašanje je, če ni preveč. Sele prihodnost bo pokazala, če je ta razvoj svetovnogospodarsko opravičen, če je bil zdrav in v koliko je prekoračil meje rentabilitete.

Za vse bistvene pojave našega gospodarskega položaja imamo samo eno razlago: beg pred marko. Ognjišče bolezni je naša vrednota in vse drugo, kar ne gre za zdravljenje vrednote, je napačno, ne da življenja, temveč smrt. Imamo pa eno samo razpoložljivo sredstvo, s katerim našo vrednoto lahko ozdravimo: to je zlato državne banke. S tem pa prehajamo k enemu najbolj temnih poglavij naše vrednotne politike. Kajti vodilna ideja narodne banke je ta, da prihrani zlato tako dolgo, dokler ni plačilna bilanca zopet aktivna. Z drugimi besedami: zlato državne banke naj bo shranjeno tako dolgo, da ga ne bomo več potrebovali. Če je plačilna bilanca enkrat aktivna, potem stabiliziranje marke pač ni nobena težava več.

Veliko govorijo o zlatem državnem posojilu; ideja je prava. A najprej se mora začeti stabilizacijska akcija državne banke. Pogledimo samo na zunanje politične učinke. Znano je, da želi ves svet stabilizacijo marke. Mogoče je stabilizirati marko brez velikih žrtev recimo za enkrat za tri mesece. Kako bi se dvignili upi Nemčije na posojilo, če bi bila stabilizacijska akcija prej vpeljana? So to zanimiva razmišljanja in smo slišali podobno tudi že pri nas.

M. Savič:

Naša industrija in obrti.

(Nadaljevanje.)

V Dugom Ratu pri Omišu na reki Cetinji je bila osnovana tovarna karbida, ki je pričela z obratom leta 1914 in ki lahko letno izdela okrog 4.000 vagonov karbida. V Šibeniku na reki Krki se je zgradila tovarna karbida, ki lahko izdela okrog 2.000 vagonov karbida. Obe dve tovarni sta last družbe, ki se ime-

nuje »Sufid«, ki ima centralo v Trstu. Sufid ima 15.000.000 lir kapitala. Upravni, poslovni in mojsterski personal so Italijani. Obe tovarni imata instalacije za kalcijski cianimid in lahko izdelata okrog 8.000 vagonov cianimida, to je, da ves karbid predelajo v kalcijski cianimid. Kalcijski cianimid služi direktno, kot sredstvo za azotno gnojenje zemlje ali pa pot polfabrikat za izdelavo amonijaka in azotne kisline. Obe tovarni sedaj stojita in ne obratujeta, ter se izgovarjata, da je svetovna situacija karbida in kalcijskega cianimida taka, da se ne da nikjer niti v tuzemstvu niti v tujini prodati, ker se je število karbidnih tovarov v vojni dobi zelo pomnožilo. Produkcija karbida znaša 9.500 vagonov. Konzum tuzemstva pa 800 vagonov, kar pomeni manj kot 10% produkcije. Ravnotako znaša konzum kalcijskega cianimida tudi komaj 1%. Kakor se čuje je g. Kairo, ravnatelj tovarne, odpoštoval v Severno Ameriko, da študira kako bi se namesto stare, ki se ne rentira, dala uvesti nova vrsta fabrikacije.

Da bi se Dalmacija gospodarski opomogla, bi bilo razen izdelave aluminija in aluminijevih izdelkov, katere bi bilo treba vpeljati in sicer samo toliko, da bi krili dvojni konzum tuzemstva (radi naše bodoče potrebe), ostanek vodne sile pa bi bilo uporabiti za razsvetljavo po celi Dalmaciji ter za ostale industrije, kakor mline, oljarne, luščilnice kave in riža, predilnice bombaža, kovinske delavnice in podobno. Za pridobivanje aluminija se nahaja na mnogih krajih v Dalmaciji izvrstna surovina bauksit. Ako bi se osnovala te tovarne, dalo bi se zaposliti veliko število Dalmatincev v bližini svojih domačij, in bi s tem prenehala potreba izseljevanja v inozemstvo. Del instalacij karbida in kalcijskega cianimida bi bilo treba pridržati kot vojno rezervo, odnosno bi bilo treba en del instalacij za kalcijski cianimid prenesti v Jajce. Da bi se pa to izvedlo, je absolutno potrebno, da država oba podjetja odkupi.

V Rušah v Sloveniji obstoji od leta 1918 tovarna karbida in kalcijskega cianimida, ki ima 33 uradnikov, 20 mojstrov, 60 izučenih in 230 navadnih delavcev. Električno energijo, 10.000 konj, dobiva podjetje iz električne tovarne Fale, ki je napravljena za pridobivanje 45.000 konjskih sil. Uporaba 10.000 konjskih sil v Rušah je skoro edina poraba falske sile in se iz narodno gospodarskih razlogov lahko dovoli uporaba za elektrokemično industrijo. Tovarna v Rušah je bila nemško-avstrijsko podjetje, ki je bilo sedaj nacionalizirano z večino našega kapitala. Akcijski kapital je znašal 10.000.000 kron ter je bil sedaj povišan na 20.000.000 K.

Tovarna je v stanu izdelati letno 2.500 vagonov karbida ali enako množino kalcijskega cianimida. Producirala je 1919. leta 810 vagonov, 1920 leta 876 vagonov, karbida od katerih množin je prodala v tuzemstvu 278, odnosno 233 vagonov, ostanek pa v inozemstvo. Kalcijskega cianimida je producirala 1919. leta 112 vagonov od tega je prodala v tuzemstvu 10 vagonov, ostalo pa v Avstriji in na Češkem. Tovarna namerava vpeljati produkcijo amonijaka in azotne kisline, da bi mogla izkoristiti svoj kalcijski cianimid. Te nove tovarne za amonjak in azotno kislino ne bi kazalo dovoliti, da se zgradijo v Rušah, marveč v sredini države, ker so Ruše samo 50 km oddaljene od nemško-avstrijske meje. Sedaj izdeluje tovarna karbid za domači konzum in za Avstrijo 500 vagonov kalcijskega cianimida. Da bi mogla ta tovarna delati tudi za domačo porabo, bi bilo treba, da se pri naših poljedelcih propagira poraba kalcijskega cianimida za gnojenje. Enako bi bilo treba uvesti tudi izdelovanje drugih predmetov, ki so v tuzemstvu potrebni, da ne bi bila tovarna odvisna od inozemstva.

Naše velike in zgoraj vpisane tovarne so gradili tujci po svojih gospodarskih in narodnih interesih. Sedaj moramo mi gledati, da jih preuredimo, da bi odgovarjale našim gospodarskim in nacionalnim interesom. V ta namen morajo vsi faktorji, ki so zato pristojni kakor glavni generalni štab, artilerijski oddelek vojnega ministerstva, generalna direkcija rudnikov, direkcija voda ter ministerstvo trgovine in industrije preje skupno ugotoviti te naše interese, kakor tudi ukrepe, ki bi jih bilo potreba storiti v ta namen. Mi smo svoje mnenje povedali. Eno je jasno in o tem ni spora, da moramo mi, ki nimamo v tej izredno važni industriji za narodno obrambo in gospodarske interese prav nobenega lastnega strokovnjaka, vzgojiti čim več mladih elektrotehnikov in da plasiramo čim več naših mladih ljudi kot šolanih trgovcev, inženjerjev in mojstrov v to industrijo. To je potrebno, da bi mi mogli to industrijo v resnici nacionalizirati in jo opravljati, kakor zahtevajo naši interesi.

Prvo žitno posojilo v Rusiji.

Po genovski konferenci je Rusija uvidela, da ji ni pričakovati pomoči od nikoder, da ji ni zaupati nobeni zunanji sili, ki bi jo mogla rešiti pred popolnim polomom in ozdraviti nje finance, prišla je do prepričanja, da mora Rusija sama vzpostaviti svoje gospodarstvo, da jo more

Podlistek.

Od začetnika do popolnega trgovca.

(45. nadaljevanje.)

»Toda nekam mora vendar peljati, gospod Krej, in kapitan mora tudi vedeti za končni namen in kraj!«

»Nikakor ne!« V takem slučaju se dirigira ladja enostavno »Kanal po naročilih«. Kapitan pristane v kakem pristanišču, ležečem ob vходу v Kanal in ki je bilo natančneje določeno v tovarniški pogodbi med nakladateljem in kapitanom ali njegovim agentom, in prejme tukaj ali pa v zadnji premogovni postaji, kamor dospe, поближja naročila, v katero pristanišče ima peljati. To se imenuje »Naklade Kanal po naročilih«. Seveda obsegajo te le cele ladijske naklade.

Kako daleč se bodo naše zveze s Krapp-om, Pinto in Comp. in sploh z Argentinijo in Južno Ameriko raztegnile, zdaj še ne moremo izpredvideti. Pri tem igra glavno vlogo finančni položaj v poštev prihajajočih dežel. V Buenos-Aires se sicer drži zlati agio, za uvoz v Argentinijo zelo pomenljivi faktor, v zadnjem času na konstantni višini, in ne morem verjeti, da bi bili v bližnjih letih izpostavljeni v Argentiniji neprijetnim razočaranjem, ampak v prihodnost pač ne moremo videti.

»V kakem oziru pa more izpreminjanje zlatega agia vplivati na trgovino z Argentinijo? Saj prodajamo v zlatu in zato vedno vemo, kaj prejmemo!«

»To pač, Kurt, ampak naš odjemalec ne ve, kaj bo imel plačati. Mi se ravnamo po marki, franku ali funtu šterlingu, naš argentinski kupec se pa mora ravnati po veljavi svoje dežele in mu absolutno ne more biti vseeno, če mora za plačilo evropske menice potrební denar kupiti s pribitkom 50, 100 ali 150 procentov. Čim višji je agio, tem več ga stane evropsko blago in tem dražje ga mora zopet prodati. Ako se agio vedno menja in pri tem morebiti še za več procentov, je jasno, da nima potem trgovina nobene sigurne solidne podlage več, in morajo vsi prizadeti radi ali neradi, začeti z agijsko spekulacijo. Kalkulacija cen za uvoznika v takem slučaju sploh več ni mogoča. Ako smatra kurz danes ugoden za nabavo zlata, da krije evropsko menico, koje dospetek je določen za koncem meseca, in kupi n. pr. zlato po 115%, tedaj je mogoče agio koncem meseca 130%, in je tako pridobil 15%, lahko pa znaša tudi le 100%, tedaj ga pa stane blago 15% več. Tak nesiguren trgovski položaj seveda ne more pospeševati trgovine. Ukinjenja plačil so na dnevnem redu in evropski izvozničar nosi posledice. — V zadnjih mesecih je stal zlati agio v Buenos-Aires na 127.27%, to je 100 zlatih

pezov je stalo 100+127.17, torej 227.27 papirnih pezov in vsled stalnosti agia, je vladala tudi v trgovini stabilnost in uvoznicarji in izvoznicarji so lahko z zaupanjem delali.«

»Kako pa mislite pravzaprav remittirati 50 procentov gospod Krej, ki jih imamo dati na konsignacijsko pošiljko kot predujem v Buenos Aires?«

»Mi jih sploh ne remittiramo, Adolf, ampak se dogovorimo z nemško prekomorsko banko tukaj, da njena podružnica v Buenos-Aires odvzame proti plačilu 50% konsign. dokumente in nam jim semkaj pošlje. Nato rešimo tu dokumente in plačamo banki razun obresti letnih 5% še en četrt procenta provizije na znesek predujema. Z obrestmi in provizijo obremenimo seveda Krapp, Pinto in Comp. Sicer pa bomo pisali našim prijateljem, naj nam vedno pred nakladanjem konsignacijskih pošiljatev brzojavijo njih sestavo, skupno težo, povprečno kakovost ter posamezno in skupno vrednost, da lahko cene, ki služijo za podlago konsignacijski fakturi, kontroliramo na podlagi tukajšnjih tržnih poročil.«

DESETO POGLAVJE.

Brzjavno vprašanje v Buenos-Aires. — Bratje se čudijo hitremu odgovoru. — Astronomično in geografsko znanje se osveži. — Odhod prve pošiljke v Buenos-Aires. — Dohod konsignacije koč. — Na-

kupovalna naročila čaja se prelože na Kitajsko. — Kupčije z Brazilijo in plačilni pogoji. — Trgovina s kavo v roku in likvidacijske blagajne. — Spekulacija in arbitraž. — Dohod novega čaja s Kitajske. — Novi korespondenti in novo blago iz Brazilije.

Minul je Božič in Novo leto. Tovornina za pošiljko v Buenos-Aires je bila trdno engagirana za parnik »Kap Frio«, odhajajoč 26. februarja pri liniji Hamburg-Amerika po 27 mark za 1000 kg in sicer z opcijo Rosario, kot je bilo dogovorjeno. — Fric je hotel še doseči rabat 5%, kar pa mu je bilo obljubljeno le v tem slučaju, če bi bila tovarnina plačana v Hamburgu, k čemu pa g. Feldbach ni bil pripravljen.

»Banka nam plača samo 50% našega fakturnega zneska, in ako predložimo tovarnino, jo dobimo povrnjeno na vsak način šele z drugo polovico fakturnega zneska. Kolikšna pa je pravzaprav pošiljka, Fric?«

»Okroglo 550 ton papa.«

Torej bo znašala tovarnina približno 15.000 mark in kredit bi se zvišal od prvotnih 40.000 mark na približno 55.000 mark. Mi prihranimo tem ljudem pet procentov na 15.000 mark in zvišamo istočasno njihov kredit, dočim nimamo mi pri tem nobenih dobrin. Pri celem naročilu zaslužimo pribl. 6% ali 6000 mark, in za ta znesek, se mi zdi, da je dovolj za zdaj, ako rizikiramo 40.000 mark.

(Dalje prih.)

rešiti samo vera v svojo lastno moč. Centralni izvršilni komite je zato sklenil, da se razpiše notranje posojilo. Sprva se je zdelo ta ideja neizvedljiva. Pri sedanjih sovjetskih finančah, ko pada vrednost rublja iz tedna v teden za tisoče, sedaj, ko nima sovjetska vlada niti najmanjše zaupanje med ljudstvom, kdo naj bi sedaj mislil na možnost notranjega posojila. In vendar so se sovjeti lotili tega posla, ki se je zdelo sprva brezuspešno; razpisali so posojilo in kakor se čuje, ne brez pozitivnih uspehov. Posojilo se glasi na 18 milijonov pudov rži. Sovjetska vlada ni razpisala posojila v denarju, ker je računala z negotovostjo, da bo vrednost rublja tudi še nadalje padala in da bi v tem slučaju dobili oni, ki so posojilo podpisali, pri izplačevanju namesto vplačanih n. pr. 100 rubljev, samo nekaj »kopček« vrednosti. S tem bi seveda postal uspeh vsakega nadaljnjega notranjega posojila že vnaprej iluzoričen. — Posojilo je zelo kratkoročno. Izplačilo se bode vršilo že v času od 1. decembra t. l. do 31. januarja 1923 in sicer tako, da se bo izdalo v navedenem času potom komisarijata za prehrano vsem subskribentom za vsak podpisani pud rži, odgovarjajočo kvantiteto rži. Pri podpisovanju se je zaračunalo subskribentom pud rži po zelo ugodnih cenah, to je po 380 rubljev emisije 1922 (10.000 prejšnjih starih rubljev za 1 rubelj nove emisije.) Podpisati se je smelo vsako količino od 1 do 100 pudov. Posojilo ni bilo obvezno. Delež se sme uporabiti tudi v garancijske svrhe za depozite, kot zastave in oblastva so bila primorana jih sprejemati. Tudi so deleži prosti vsakega davka in drugih pristojbin. Največjo prednost imajo pri posojilu poljedelci »mužiki«, ki so v Rusiji primorani, da plačajo davščine v naturi. Sedaj se bo mužik lahko odkupil od plačanja v naturi s tem, da bo kupil odgovarjajoči kvantum posojila. Po žetvi bo tedaj plačal mužik svoje davke mesto v denarju, z enako množino pudov rži v deležih posojila in mu bo tako ostalo žito lastnega pridelka na razpolago za prosto prodajo. Zajemčeno je posojilo v prvi vrsti s tem, da je komisarijat za prehrano vnaprej rezerviral iz dajatev nove žetve 10 milijonov pudov, količino ki je potrebna za izplačilo posojila.

Kazen tega je rezerviral sovjet ljudskih komisarjev 10 milijonov zlatih rubljev, ki se naj bi uporabili za nakup žita v inozemstvu, ako bi nova žetev izpadla nepovoljno. Do sedaj je vsekakor upati, da bo letošnja žetev, v kolikor so bila objavljena že tozadevna poročila, še precej ugodna, seveda je treba pri tem pomisliti, da se je v primeru s predvojnimi časom obdelalo zelo malo zemlje. Že kmalu po razpisu posojila je bil podpisan znaten del posojila. Pred vsemi so podpisovali trusi in zadrage. Tudi nameščenci in delavci državnih podjetij so pridno podpisovali, ker se jim je zdelo, da si s posojilom zagotovijo moko po najugodnejših pogojih. Izkušnje imajo namreč že dovolj, da so bile cene za žito tekom zime vedno znatno višje, nego so bile v mesecu maju. Nasprotno pa ni bilo sprejeto posojilo s strani mužikov sprva preveč dobro, zato se je moral ponovno izdati poziv na mužike, potom katerega se jim je razložilo prednosti posojila, v prvi vrsti odkup naravnih dajatev s posojilom, potem tudi možnost, da bodo prodali lastno žito, ki jim bo ostalo doma, po mnogo ugodnejši ceni. Posledica tega poziva je bila, da so na to sicer ne mužiki, pač pa zadrage podpisale velik del posojila. Že danes je brez dvoma, da se je udeležba na posojilu rentirala, kajti danes prekašajo žitne cene daleč ceno 380 rubljev, kakor je bilo vračunano pri posojilu.

V poročilih, ki govore o posojilu, se trdi, da je s tem dosegla sovjetska vlada ogromne uspeh. Predvsem bi naj s tem najlepše dokazala celemu svetu, da sovjetska vlada še obstoja, da vživa v državi zaupanje in da to zaupanje raste. Tudi priča-

kuje sovjetska vlada, da bo posojilo znatno absorbiralo krožujoče papirnatne bankovce in da se bo s tem poboljšalo tečaj rublja. »Ekonomskega živa« je preračunala, da bo vzelo posojilo celih šest milijard rubljev emisije 1922 iz obtoka in to je približno polovica vseh papirnatih plačilnih sredstev, ki krožijo sedaj v Rusiji. Pričakovati je, da bo sovjetska vlada po tem prvem notranjem posojilu kmalu razpisala še druga, dasi mogoče ne zopet kot žitna posojila.

Izvoz in uvoz.

Žitno za trgovce in industrijalece. Uvoz pred 2. septembrom 1922 naročnega blaga. Generalni Inspektorat je odredil z odlokom I br. 18.220 z dne 12. oktobra 1922, da smejo odbori za promet z devizami in valutami pri Narodni banki in njenih podružnicah do daljnjega izdajati odobrenja za uvoz prispelega trgovskega blaga in za industrijo potrebnega materiala, naročenega pred 2. septembrom 1922, ki že leži pri carinarnicah ali na postajah, če tudi ni bil prijavljen v smislu odredbe I br. 14.252 z dne 1. septembra 1922 (Uradni list z dne 6. sept. 1922). Odobrenja za uvoz se izdajajo brez prava za nakup deviz. Nakup deviz za to blago se uredi z novim pravilnikom. Stranke, ki zaprosajo tako odobrenje, morajo torej dokazati: 1. da je bilo blago naročeno pred 2. septembrom 1922, kar mora biti razvidno iz faktur, komisijskih kopij ali drugih dokumentov; 2. da je blago že uvoženo, kar se dokaže s predložitvijo aviz, tovarnih listov itd. — Na prošnje, ki ne bi vsebovale teh dokazov, se odobrenja za uvoz ne bodo izdajala.

Omejitev uvoza tekstilnega blaga v Madžarsko. Iz Budimpešte poročajo: Uvoz tekstilnega blaga, ki je že omejen, se bo še bolj omejil, zlasti uvoz luksuznih predmetov.

Svoboden uvoz mesa v Rusijo. Ruski komisarijat za zunanjo trgovino je dovolil uvoz mesa v Rusijo do količine 25 milijonov pudov (pud je 16.38 kg) tekom prihodnjega gospodarskega leta.

Narodno gospodarske zadeve.

Trgovina.

Trgovinski odnosi med Rusijo in Zedinjenimi državami. V Petrogradu se bo osnovala podružnica Ameriško-ruskega biroja v svrhu pospeševanja trgovinskih stikov med Rusijo in Ameriko.

Industrija.

Češka železna industrija. V češko-slovaški železni industriji nameravajo opustiti vse male železne obrate. Železni kartel bo dal tem obratom primerno odškodnino. S tem nameravajo ustaliti konkurenčno zmožnost.

Obrt.

Novost za Ljubljano se obeta z vrtnarsko razstavo, katero prirede vrtnarji iz Ljubljane v dneh 21.—25. oktobra t. l. Srečno izbrani prostor je jahalnica na Bleiweisovi cesti, da pride ta prireditev do polne veljave. — Eksotičen utis bodo napravile izbrane vrste palm pomešane s pestrim cvetjem, umetno vezenje bode pokazalo iz otrok boginje Flore. Razstava bode nudila duševni užitek vsakemu obiskovalcu in ga oprostila za trenutek morečih skrbi. Vstopnina bode znašala za osebo Din. 5.—, za dijake in vojake pa polovico. Zadnji dan razstave je namenjen brezplačno šolski mladini, katera se je udeleži korporativno v spremstvu učiteljstva. Čisti dohodek je namenjen v prid mestnih ubožcev. — Med časom razstave so c vetlice slav. občinstvu na razpolago v razprodajo, vendar se iste šele po zaključku oddajo odjemalcem.

Denarstvo.

Stanje papirnatega denarja v Jugoslaviji. Po izkazu Narodne banke z dne 30. sept. 1922 je bilo za 5.221.632.025 Din v prometu. Od zadnjega izkaza se je stanje papirnatega denarja pomnožilo za 35 milijonov dinarjev.

Carina.

Minimalna uvozna carinska tarifa na blago iz Egipta. Ker je za sedaj neodvisnost in suvereniteta Egipta še

teoretična, to je da praktično še ni uveljavljena, se ima Egipt smatrati še nadalje kot sestavni del Anglije in se na blago egiptovskega izvora pri uvozu v našo kraljevino v zmislu odloka finančnega ministrstva Generalne direkcije carin št. 26 od 4. oktobra 1922 plača uvozna carina po minimalni carinski tarifi.

Davki.

Pobiranje taks za bare, kabarete itd. Delegacija ministrstva financ objavlja uradno: V Uradnem listu izide v najkrajšem času pravilnik za izvrševanje predpisov o pobiranju takse za bare, kabarete, orfeje, kafašantane in slična podjetja. Po tem pravilniku mora vsako tako podjetje takoj prijaviti obrat finančnemu oblastvu in voditi trgovske knjige o vseh dohodkih. Vstopnice, programi in kuponi za garderobo morajo biti žigosani in taksirani, in na njih morata biti cena in datum označena. Od vseh drugih kosmatih dohodkov se vplačuje taksa, ki znaša 20 odstotkov, periodično na podlagi knjig. Vsakemu gostu se mora izročiti iz bloka račun, ki mora biti uradno žigosan. Za prestopke proti predpisom pravilnika so predvidene občutne kazni — (1000 do 10.000 din.). Gostom, ki ovdijo prestopke oblastvu, pripada polovica kazni. (najmanj 500 din.) kot ovadnina, ako jo zahtevajo in ako ni oblastvo že prejelo zažnalo za kaznjiva dejanja.

Promet.

Zrakoplovna zveza med Varšavo in Carigradom. Med Varšavo in Carigradom je uvedena dvakrat na teden zračna pošta.

Hmelj.

Hmelj. XI. in XII. brzjav. tržno poročilo: Nürnberg, 11. X. 1922. Živahno povpraševanje; vse vrste za 2200 M dražje. (100 M je 2.5 Din.) Legisch.

Naznanila trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani.

Važno za vse trgovce in industrijalece. Na svoje posredovanje je trgovska in obrtniška zbornica v Ljubljani dobila danes dne 12. oktobra sledečo brzjavko: »Na Vaš telegram od 10. oktobra ukazano odboru da tudi za prispelo trgovsko blago izda dovoljenja samo za uvoz brez pravice za nakup deviz«. Generalni inspektor: Jakovljevič. J. br. 18.220.

Trgovski register.

Vpisi v trg. register. I. Vpisi. Beč, Franc Zalar, trgovina z lesom, branjstvo in prodaja bonbonov. Črna pri Prevaljah, J. Prah, trgovina z mešanim blagom. Gornja Radgona, Anton Korošec, trgovina z mešanim blagom in žganjem, Ljubljana, Dr. A. Kansky, obrt tvorniškega izdelovanja žveplenegetra in sorodnih produktov v Zaborštu št. 1, občina Dol. Imetnica: dr. Ana Kansky v Ljubljani, Mestni trg 8. Ljubljana, Demeter Šerban, komisijska trgovina z manufakturnim blago na debelo. Imetnik Demeter Šerban, trgovec v Ljubljani, hotel »Union«. Maribor, Moriz Dadiou, mehanična delavnica in trgovina z avtomobili, kolesi, šivalnimi in pisalnimi stroji in njih deli. Maribor, Ivan Prešern, trgovina s specerijskim blagom, Koroška cesta št. 7. Ptuj, Anton Jurca, tvornica za topljenje in čiščenje žvepla. Slovenska Bistrica, Franc Fidler, trgovina z lesom. Tržič, J. B. Mally, trgovina z mešanim blagom. —

Razno.

Važno!

Posvetovanje interesentov o deviznih naredbah. Zveza trgovskih gremijev in zadrug sklicuje na splošno željo trgovskih krogov za soboto dne 14. oktobra ob 6. uri popoldan v sejno dvorano mestnega magistrata v Ljubljani posvetovanje vseh interesiranih trgovskih in obrtniških ter obrtniških krogov glede novih deviznih naredb. Na zborovanju bo podal poročilo o konferenci pomočnika ministra financ g. D. Plavšiča z gospodarskimi korporacijami zvezni načelnik Ivan Jelačin. — Ker se udeležijo zborovanja tudi člani deviznega odbora bo dana trgovcem prilika, da obrazložijo svoje konkretne slučaje in dobijo potrebna pojasnila. Zato je v interesu vseh trgovcev, da se zborovanja zanesljivo udeležijo.

Novi bankovci po 100 in 100 dinarjev. — Narodna banka je prejela od Bank Note Company klišee za natisk 100 in 1000 dinarskih novčanic.

Stavka v pečuških rudnikih. V pečuških premogovnikih je pričel stavkati velik del rudarjev.

Rudarska kriza na Češkem. V Moravski Ostrovi se je vršila konferenca prometnega sveta, ki je sklenila preskrbovati po potrebi s premogom bolnice in druge podobne institute. Elektranje lahko delajo v svrhu preskrbe z energijo vodovodov in osvetlitve občin in drugih neobhodnih institutov brez ovire.

Pomanjkanje denarja v Nemčiji. Nemške privatne banke so se dogovorile, da se na bankovce za 1000 mark, ki so jih izdale tiska pripomba, da imajo ti bankovci veljavo samo v državi. S tem se hoče zabraniti izvažanje bankovcev iz države.

Osnovanje Splošnega privredniškega saveza v Jugoslaviji. V trgovinski in obrtni zbornici v Osijeku se je vršila dne 8. oktobra konferenca vseh tamšnjih privrednih organizacij v svrhu osnovanja splošnega privrednega saveza vso Jugoslavijo. Razen delegatov omenjenih organizacij so bili prisotni tudi funkcionarji trgovinske in obrtne zbornice. Konferenca je ugotovila potrebo, da se vsi obrtniki, industrijanci in trgovci iz vse države ujedinijo za borbo in za čuvanje svojih ogroženih interesov in skupne privrede v Jugoslaviji. Za izvedbo te namere se je sestavil poseben odbor.

Redukcija uradništva v Avstriji. V Avstriji nameravajo odpustiti mesečno 3 do 5000 uradnikov. Vsega uradništva bodo odpustili 50.000.

Predavanje za vinogradnike. V nedeljo, dne 22. t. m. ob 9. uri zjutraj se vrši na kmetijski šoli na Grmu predavanje za vinogradnike: Kako je ravnati z letošnjim moštom in vinom. — Predava ravnatelj g. B. Skalicky. Ker se je bati, da bode letošnje vino vsled slabega vremena v trgovini nestanovitno, je predavanje za vinogradnike velikega pomena in je želeli, da se ga v obilem številu udeležijo.

Kako se prijavljajo obratne nezgode. Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani ponovno opozarja vse delodajalce, ki zaposlujejo osebe, katere so po zakonu za zavarovanje delavcev za slučaj bolezni in nezgode zavarovane, da morajo v zmislu § 99. tega zakona vse obratne nezgode, ki se pripete njih uslužbencem, v dveh izvodih prijaviti potom pristojne poslovalnice na Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani na tiskovinah, ki se dobe brezplačno pri vseh poslovalnicah okrožnega urada. Dogaja se, da delodajalci nezgode prijavljajo bodisi naravnost političnim oblastem (okrajnim glavarstvom, mestnim magistratom) ali pa okrožnemu uradu, kar pa ni pravilno in je v stanju, da povzroči zakasnitev v priznanju neugodnih rent. To navodilo pa ne velja za one zavarovance, ki so člani bratovskih skladnic in blagajen prometnih podjetij, za katere v panogi bolniškega in neugodnega zavarovanja okrožni urad ni pristojen.

Tržna poročila.

Žitni trg. Na novosadski produktni borzi notirajo žitu sledeče cene: pšenica 13.40—13.50 K, ječmen 11.00 K; oves 10.00 K; pšenična moka št. 0 20.00 K; št. 2 19.00 K, št. 6 17.08 K. Tendence slaba.

Sadne cene na Štajerskem. V mariborsko okolico je prišlo te dni več čeških velekupcev za sadje. Za namizna jabolka ponujajo 5—6 kron za kilogram. Češplje so se pretekli teden plačevale po 5 kron, sadje za kuhanje pa po 3 krone kilogram.

Sejmsko poročilo iz Maribora. Na sejmu dne 10. oktobra so prignali 57 volov, 117 krav, 1 tele, skupaj 175 glav. Z ozirom na malo množino živine so cene nekoliko poskočile, kupčija je bila slaba. Cene: debeli voli kg žive teže 32—35 K; poldebeli 28—31 K; plemenski voli 28—30 K; klavne krave 26—30 K; plemenske krave 20—29 K; krave za klobasarje 16—18 K; mlatne in breje krave 20—25 K; mlada živina 24—32 K.

